

Stilovi roditeljstva

Novak, Darija

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:663179>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-13**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

DARIJA NOVAK
ZAVRŠNI RAD

STILOVI RODITELJSTVA

Čakovec, rujan 2019.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(Čakovec)

PREDMET: RAZVOJNA PSIHOLOGIJA

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Darija Novak

TEMA ZAVRŠNOG RADA: Stilovi roditeljstva

MENTOR: *Doc.Dr.Sc. Tea Pahić*

Čakovec, rujan 2019.

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	1
1. UVOD.....	3
2. STILOVI RODITELJSTVA.....	5
2.1. Roditeljstvo.....	5
2.1.1. Čimbenici koji utječu na roditeljstvo.....	5
2.1.2. Tipovi roditelja.....	6
2.1.3. Majčinstvo.....	7
2.1.4. Očinstvo.....	8
2.1.5. Samohrani roditelji.....	9
2.1.6. Odnos djeteta-roditelj.....	9
2.2. Odgoj.....	10
2.2.1. Odgojna zapuštenost.....	10
2.2.2. Odgojna sredstva.....	12
2.3. Definicija i razvoj stilova roditeljskog odgoja.....	13
2.3.1. Autoritativni stil odgoja.....	14
2.3.2. Autoritarni stil odgoja.....	15
2.3.3. Permisivni stil odgoja.....	16
2.3.4. Neuključeni stil odgoja.....	16
2.4. Prednosti autoritativnog stila odgoja.....	18
2.5. Dobro roditeljstvo.....	19
3. ZAKLJUČAK.....	20
4. LITERATURA.....	21
Izjava o samostalnoj izradi rada.....	23

SAŽETAK

Roditeljstvo je važna životna uloga koja uključuje primjenu mnogih aktivnosti i znanja s ciljem postizanja odgoja djeteta. Roditeljstvo nije jednosmjernan odnos između roditelja i djeteta već na njega utječu i mnogi drugi čimbenici. Neki od njih su okolinski čimbenici, poput ekonomskih i političkih čimbenika te socijalne sredine u kojoj se odgoj odvija. Jednako kako roditelj svojim odgojnim metodama utječe na odgoj djeteta, tako i dijete svojim ponašanjem i temperamentom utječe na ponašanje roditelja. Ključna roditeljska uloga je odgoj djeteta, a odgoj se može definirati kao proces u kojem roditelji prenose svoja znanja, iskustva, vrijednosti, navike i vještine na dijete.

Promatrajući roditeljske postupke i ponašanja koja iskazuju prema svojoj djeci, znanstvenici su izdvojili nekoliko stilova roditeljskog odgoja. Iako postoje neke razlike u klasifikaciji stilova roditeljskog odgoja većina stručnjaka iz tog područja se slaže kako su nadzor i emocionalnost prema djetetu glavni čimbenici koji utječu na roditeljstvo. Ovisno o razini kontrole i emocionalnosti, određena su četiri stila roditeljstva, a to su: autoritativni odgojni stil, autoritarni, permisivni i neuključeni stil odgoja. Autoritativni stil odgoja čini velika razina topline prema djetetu i razumna kontrola djeteta. Autoritarni stil je stil u kojem dominira hladan odnos prema djetetu s puno čvrste kontrole koja se provodi i tjelesnim kažnjavanjem. Suprotan od autoritarnog stila odgoja je permisivan odgoj. Njega karakterizira puno ljubavi i topline prema djetetu bez ikakvih postavljenih ograničenja u odgoju. Četvrti stil odgoja je nadodan nešto kasnije od prethodna tri, a to je neuključeni stil odgoja. Roditelji koji koriste pretežno neuključeni stil odgoja, ne pokazuju pretjerano zanimanje za svoje dijete, postavljaju malo kontrole i emocionalno su neuključeni u odgoj djeteta. Ovisno o stilu odgoja koji roditelji koriste ovisit će i razvojni ishod djeteta.

Ključne riječi: roditeljstvo, odgoj, stilovi roditeljstva

SUMMARY

Parenting is an important life role that involves the application of many activities and knowledge to achieve child rearing. Parenting is not a one-way relationship between parent and child, it is also influenced by many other factors. Some of these are environmental factors, such as economic and political factors, and the social environment in which upbringing takes place. Just as the parent influences the upbringing of the child by his or her educational methods, so does the child's behavior and temperament influence the parent's behavior. A key parenting role is the upbringing of the child, and upbringing can be defined as the process in which parents transfer their knowledge, experiences, values, habits and skills to the child.

While observing the parenting practices and behaviors they exhibit toward their children, scholars have identified several styles of parenting. Although there are some differences in the classification of parenting styles, most experts in the field agree that supervision and emotionality toward the child are major factors affecting parenting. Depending on the level of control and emotionality, four parenting styles are identified, namely: authoritative upbringing style, authoritarian, permissive and non-inclusive upbringing style. An authoritative upbringing style consists of a great level of warmth towards the child and reasonable control of the child. An authoritarian style is a style dominated by a cold attitude towards a child with a lot of firm control that is also exercised through corporal punishment. The opposite of an authoritarian upbringing style is permissive upbringing. It is characterized by a lot of love and warmth towards the child without any restrictions on education. The fourth upbringing style was added a little later than the previous three, which is an unincorporated upbringing style. Parents who use a predominantly uninvolved upbringing style, show little interest in their child, place little control, and are emotionally uninvolved in their child's upbringing. Depending on the parenting style used by the parents, the developmental outcome of the child will also depend.

Keywords: parenting, upbringing, parenting styles

1. UVOD

Roditeljstvo je kompleksna aktivnost koja uključuje mnoga specifična ponašanja koja utječu na razvoj djeteta (Darling, 1999). Roditeljstvo podrazumijeva odluku roditelja da će imati djecu, postavljanje odgojnih ciljeva od strane roditelja te brigu za život i razvoj djeteta (Čudina-Obradović, Obradović, 2002).

Na roditeljstvo utječu čimbenici iz okoline, primjerice ukoliko roditelji imaju financijske poteškoće to će se odraziti na njihov odgoj pa će pružati manje podrške djetetu i biti će manje dosljedni u odgoju (McLoyd, 1990; prema Raboteg-Šarić, Pećnik, 2006). Način na koji je neka osoba odgajana utječe na njeno roditeljstvo jer se nerijetko dogodi da novopečeni roditelji preslikavaju odgojne metode kojima su oni bili odgajani kao djeca (Pascoletti, 2015).

Parovi postaju roditelji rođenjem ili posvajanjem djeteta (Stevanović, 2000). Otac i majka su jednako važni za razvoj i odgoj djeteta (Pernar, 2010), no u današnje vrijeme, kada je sve više razvoda braka, dolazi do toga da djeca često odrastaju samo sa jednim roditeljem. Biti samohrani roditelj često predstavlja izvor stresa. Roditeljski stres ima utjecaj i na njegovo ponašanje prema djetetu te može doći do negativnih posljedica u dječjem razvoju (sve prema Buljan Flander, Karlović, 2004).

Dijete i roditelji svojim ponašanjem međusobno imaju utjecaj jedno na drugog. Istraživanja su pokazala kako djeca spremnije surađuju ukoliko roditelji svoje zahtjeve iskazuju na topao i blag način. Isto tako kada djeca ispune roditeljski zahtjev roditelji postaju nježniji i topliji prema djeci (Dodge, Pettit i Bates, 1994.; Stormshak i sur., 2000; prema Berk 2008).

Odgoj se definira kao specifična ljudska aktivnost kojom se djeluje na čovjeka to jest dijete, da ono postane čovjekom (Polić, 1993; Vukasović 1989; prema Bognar, 2015). Kada se govori o odgoju važno je napomenuti odgojna sredstva koja roditelji koriste prilikom odgajanja svoje djece, a to su: navikavanje, primjer, nadzor, zapovijedi i zabrane, podučavanje, pohvale i kazne (Stevanović, 2000). Ukoliko se ne poduzmu potrebne aktivnosti za odgoj djeteta, tada dolazi do odgojne zapuštenosti (Singer, Mikšaj-Todorović, Poldrugač, 1985; prema Ajduk i Ferić, 2002)

Kao dva najvažnija činitelja koji određuju roditeljstvo navode se roditeljska toplina i kontrola (Maccoby i Martin, 1983; prema Brajša-Žganec, 2003). Roditeljska toplina ili emocionalnost predstavlja stupanj u kojem roditelji njeguju individualnost djeteta te njegovu samoregulaciju. Moguće ju je postići prihvaćanjem i podržavanjem individualnih dječjih potreba (Baumrind, 1991; prema Darling, 1999). Kada se govori o roditeljskoj kontroli, tada se misli na kontrolu dječjeg ponašanja. Ona se može postići nadzorom djeteta, zahtijevanjem na odgovarajućoj zrelosti djeteta te spremnosti da se suprotstavi i pokuša naći zajednički "jezik" sa djecom koja su neposlušna (Baumrind, 1991; prema Darling, 1999). Prema visini roditeljske topline i kontrole kategorizirana su četiri stila roditeljstva: autoritativni, autoritarni, permisivni i neuključeni stil roditeljstva (Maccoby i Martin, 1983; prema Darling, 1999).

Najuspješniji pristup odgoju djece predstavlja autoritativan stil odgoja, on je povezan s razvojem pozitivnim kompetencija kod djece. Neke od njih su: samokontrola, ustrajanje na zadatku, spremnost na suradnju, samopoštovanje te socijalna i moralna zrelost (Baumrind i Black, 1967; Herman i sur., 1997; Luster i McAdoo, 1996; Steinberg, Darling i Fletcher, 1995; prema Berk, 2008).

U najširem smislu, dobro roditeljstvo je ono roditeljstvo kojim se postiže dječja dobrobit (Čudina-Obradović, Obradović, 2006). Dobro roditeljstvo je usmjereno na postizanje razvojnih zadataka kao što su emocionalna sigurnost, socijalna kompetencija i intelektualni razvoj (Matjasko i Paz, 2005; prema Čudina-Obradović, Obradović, 2006).

2. STILOVI RODITELJSTVA

2.1. Roditeljstvo

Roditeljstvo je životna uloga koja se sastoji od niza aktivnosti i vještina korištenih od strane odraslih, u svrhu brige i odgoja djece (Arendell, 1997; prema Ljubetić, 2007). Moglo bi se reći da je roditeljstvo proces koji započinje rođenjem djeteta. Kako to dijete odrasta tako se roditelji trebaju prilagođavati njegovim potrebama. Kroz taj proces roditelji konstantno sazrijevaju te uče nove vještine kao što su nenasilno rješavanje problema, vođenje, kvalitetna komunikacija, dogovaranje i pregovaranje te slično (Moriarty i Fine, 2001; Arendell, 1997; Amidei, 1993; prema Ljubetić, 2007). Galinski (1981; prema Lacković-Grgin, 2011) je u svom istraživanju utvrdila šest faza roditeljstva a to su: stadij predviđanja i zamišljanja (u razdoblju trudnoće), stadij njegovanja (do druge godine djetetova života), stadij autoriteta (do pete godine djetetova života), stadij interpretacije (do dvanaeste godine djetetova života), stadij međuzavisnosti (tijekom adolescencije) te stadij odlaska iz roditeljskoga doma. Roditelji su prvi i najvažniji odgajatelji djeteta, prvi uzori svome djetetu te od važnosti za djetetovo učenje i razvoj stoga je važno da budu optimistični, vedri i vesele naravi jer će tako pozitivno utjecati na djetetov razvoj (Vodak i Šulc, 1966; Maleš, 1984; Brajša, 1979; prema Ljubetić, 2007).

„Roditeljstvo je neprocjenjivo bogatstvo koje priželjkuju mnogi bračni parovi.“
(Stevanović, 2000, str. 242).

2.1.1. Čimbenici koji utječu na roditeljstvo

U kojoj mjeri će se roditelji prilagoditi roditeljskoj ulozi ovisi o mnogo čimbenika, a neki od njih su: dob roditelja, njihov odnos s roditeljima, razina zadovoljstva brakom, stupanj obrazovanja i drugi (Ljubetić, 2007). Osobe koje su kao djeca stekla iskustvo roditeljske ljubavi i brige to isto iskustvo primjenjuju na svojoj djeci, a neke od poželjnih osobina roditelja za dobro oblikovanje dječje

osobnosti su: toplina, optimizam, vedrina, tolerancija i pristupačnost (Scahffer, 2000; Lindalh, 1998; Petak 1987; prema Ljubetić, 2007). Čimbenici okoline također imaju veliki utjecaj na roditeljstvo, pa tako politička, gospodarska i ekonomska stabilnost te zaposlenje roditelja mogu pozitivno utjecati na uspješnost i kvalitetu roditeljstva (Benett i Grimley; 2001; Arendell, 1997; LeVine i LeVine, 1985; prema Ljubetić, 2007). Roditelji sa višim stupnjem obrazovanja stječu više znanja i informacija koje ih mogu učiniti pedagoški kompetentnijima od roditelja sa niskim stupnjem obrazovanja (Ljubetić, 2007). Autoritarnom stilu odgoja su skloniji roditelji nižeg stupnja obrazovanja (Lacković-Grgin, 1982; Chafel i Hadley, 2001; prema Lacković-Grgin, 2011). Kada se govori o zrelosti roditelja, istraživanjem majki tinejdžerica utvrđeno je kako su u igri i hranjenju svoje djece bile manje emocionalne, negativnije i nestrpljivije od starijih i zrelijih majka (Schaffer, 2000; prema Ljubetić, 2007). Obradović i Čudina-Obradović (2001, 725; prema Ljubetić, 2007) su istraživanjem došli do zaključka kako rođenje prvog djeteta dovodi do smanjenja bračne kvalitete. Roditeljstvo sa sobom donosi nove uloge, odgovornosti, obaveze koji itekako utječu na partnerske odnose. Supružnici koji nisu zadovoljni brakom prije rođenja djeteta, biti će još nezadovoljniji nakon rođenja djeteta te nije očekivano da će njihov brak napredovati (Ljubetić, 2007). Negativni čimbenici koji utječu na roditeljsko djelovanje javljaju se kod roditelja koji su duševni ili depresivni bolesnici. Naime takva stanja uvelike utječu na kvalitetu roditeljstva i mogu biti patogena za djetetov razvoj (Schaffer, 2000; Santrock, 1997; Kapor-Stanulović, 1985; prema Ljubetić, 2007). Dokazano je kako su roditelji koji zlostavljaju svoju djecu najčešće i sami doživjeli neki oblik zlostavljanja ili zanemarivanja u djetinjstvu (Miljević-Riđički, 1995; Ajduković, 2001; Spatz Widom, 1989; Renfrew, 1997; prema Ljubetić, 2007).

2.1.2. Tipovi roditelja

Prema Bošnjak (1999; prema Stevanović, 2000) postoji 4 tipa roditelja:

Strogi roditelji kao glavnu odgojnu mjeru koriste tjelesno kažnjavanje. Zbog takvih postupaka djeca strogih roditelja su emocionalno oštećena.

Prebrižni roditelji, strahuju da će se njihovom djetetu nešto loše dogoditi, taj strah mogu prenijeti i na svoje dijete koje će zbog toga i kasnije biti plašljivo. Umjesto djece obavljaju dječje poslove pa su djeca prebrižnih roditelja nesamostalna i nesigurna.

Ambiciozni roditelji preko svoje djece žele ostvariti neke svoje ciljeve.

Prezauzeti roditelji, to su najčešće roditelji koji zbog želje za materijalnim svojom djecom stavljaju u drugi plan, stoga im ne posvećuju dovoljno vremena.

2.1.3. Majčinstvo

Sve do 20. stoljeća roditeljstvo se izjednačavalo s majčinstvom (Čudina-Obradović, Obradović, 2002). Za mnoge žene, majčinstvo predstavlja najvažniji izvor osobnog identiteta. Žene majčinstvo doživljavaju puno emocionalnije nego muškarci očinstvo. Iako majčinstvo ženama predstavlja izvor sreće, ono također u ženama pobuđuje emocije poput straha i tjeskobe. Kod nekih majka će se javljati više osjećaja sreće, kod nekih manje. Upravo zbog toga je majčinstvo jedinstven i poseban doživljaj za svaku majku (Čudina-Obradović, Obradović, 2002). Glysch i Vandell (1992; prema Čudina-Obradović, Obradović, 2002) navode kako su neki od majčinskih zadataka prematanje, kupanje, hranjenje, uspavljivanje i igranje s djetetom. Majke su te koje djecu vode u šetnju, čitaju mu, vode ga liječniku (Čudina-Obradović, Obradović, 2002). Utvrđeno je kako samohrane majke u djetetovoj adolescenciji gube kontrolu i nadzor nad njime, osobito ako se radi o muškom djetetu (Keresteš, 2001; prema Čudina-Obradović, Obradović, 2002). Zbog toga je od velike važnosti prisutnost očeva u odgoju djece. Istraživanja su pokazala kako majčinstvo ima veći utjecaj na dječake, a očinstvo na djevojčice (McFarlane, et al., 1995; prema Čudina-Obradović, Obradović, 2002).

2.1.4. Očinstvo

Već u djetinjstvu se javlja rodna podjela uloga, djevojčice se često igraju sa lutkama, a dječake se više potiče na fizičke aktivnosti. Zbog toga muškarci imaju manje prilika za socijalizaciju i manje prilika za učenje o očinskoj ulozi nego što žene imaju prilika za učenje majčinske uloge (Brayfield,1995; prema Čudina-Obradović, Obradović, 2002). Zbog rodne podjele uloga su muškarci često nespremni za očinstvo, no roditeljsku kompetenciju mogu steći uključivanjem u aktivnosti koje obavljaju majke (Čudina-Obradović, Obradović, 2002). Schaffer (2000; prema Ljubetić, 2007) je istraživanjem došao do zaključka kako spol ne određuje razinu kompetentnosti u roditeljskoj ulozi nego količina vremena i iskustava koje roditelji imaju s djecom. Prema tome, nije nužno da su očevi manje kompetentni u roditeljskoj ulozi. Ukoliko provode puno vremena odgajajući svoju djecu mogu biti jednako kompetentni i osjetljivi na dječje potrebe kao i majke (Schaffer, 2000; prema Ljubetić, 2007). Očevi su jednako kao i majke važni za odgoj djeteta. Pokazalo se kako su očeva igra i razgovor sa djetetom pozitivno povezani sa dječjim intelektualnim i socioemocionalnim razvojem, prilagodbom i zadovoljstvom kasnije u životu (Rohner, 1998; prema Čudina-Obradović, Obradović, 2002). Kod očeva dominira tjelesna i motorički aktivnija interakcija sa djecom (Karpowitz, 2001; Schaffer, 2000; prema Ljubetić, 2007). Istraživanjem koje su proveli LaRossa i sur. utvrđeno je da se od današnjih očeva očekuje da aktivno sudjeluju u životu svoje djece te da su svjesni njihovih potreba. Jedan od razloga tome je to što očevi više nisu jedini prihod financija, nego i puno žena radi posao s punim radnim vremenom (LaRossa i sur. 1991; prema Prenar, 2010).

2.1.5. Samohrani roditelji

Samohrani roditelj je roditelj koji se samostalno, bez pomoći drugog roditelja brine za odgoj i razvoj djeteta. Samohranim roditeljem se postaje razvodom, smrću partnera ili izvanbračnim rođenjem djeteta (Raboteg-Šarić, Pećnik, 2009). Kako obitelj s jednim roditeljem utječe na djecu prikazali su Weitoft i sur. (2003; prema Mrnjavac, 2014) koji su u svom istraživanju došli do zaključka kako djeca koja dolaze iz jednoroditeljskih obitelji imaju dvostruko veći rizik od psihijatrijskog oboljenja, razvijanja ovisnosti o alkoholu te pokušaju samoubojstva u odnosu na vršnjake iz obitelji s dva roditelja. U prilog tome idu i starija istraživanja kojima je dokazana povezanost između impulzivnog, agresivnog i neprilagođenog ponašanja djece sa obitelji s jednim roditeljem (Achenbach, 1991; prema Mrnjavac, 2014). Nedostatci razvoja djece koja odrastaju s jednim roditeljem vidljivi su u dječjem ponašanju, emocionalnoj prilagodbi, samopouzdanju, socijalnim odnosima i u školskom postignuću (Amato, 1993; prema Mrnjavac, 2014).

2.1.6. Odnos djetete-roditelj

Kako navode Čudina-Obradović i Obradović (2002), u psihološkim istraživanjima uglavnom se istraživao utjecaj roditelja na dijete, no suvremene spoznaje ne gledaju jednosmjerno na odnos između roditelja i djeteta već dvosmjerno. One naglašavaju da dijete i okolina u kojoj se dijete odgaja imaju isto tako velik utjecaj na ponašanje roditelja pa se govori o međusobnom djelovanju roditelja, djeteta i okoline (Bronfenbrenner, 1979; prema Čudina-Obradović, Obradović, 2002). Dijete svojim karakteristikama i temperamentom utječe na ponašanje i postupke roditelja koji mogu biti povoljni ili nepovoljni za djetetov razvoj (Čudina-Obradović, Obradović, 2002). Dijete teškog temperamenta može nepovoljno utjecati na ponašanje roditelja jer on svojim teškim temperamentom pojačava roditeljski stres te se zbog toga roditelji mogu osjećati nekompetentni. Teški temperament narušava odnos između djeteta i roditelja. Također, hiperaktivna djeca i djeca s nekim od problema u ponašanju mogu svojim ponašanjem učiniti da se roditelji osjećaju bespomoćno (Peterson i Hann, 2000; prema Čudina-Obradović, Obradović, 2002).

2.2.Odgoj

„Odgoj je proces formiranja čovjeka kao ljudskog bića u svim njegovim tjelesnim, intelektualnim, moralnim, estetskim i radnim kvalitetama“ (Vukasović, 1974; prema Stevanović, 2000, str. 206). Može se definirati kao i prenošenje iskustva, znanja, navika i odgojne vrijednosti iz naraštaja u naraštaj. On je društvena djelatnost koja se odvija u obiteljskoj zajednici ali i u društvu. Zbog svoje važnosti, spada u najbitniju društvenu kategoriju. S obzirom da je odgoj pod utjecajem društva, shvaćanje odgoja se mijenjalo usporedno sa promjenom društva. U prvobitnoj zajednici, kada nije postojala društvena podjela rada, odgoju se nije davalo veliko značenje već je on bio u funkciji svakodnevnog rada. Pojavom društvenog uređenja, odgoj poprima i društveno obilježje. I danas je pod utjecajem društva, stoga društvena zajednica u kojoj se odgoj provodi određuje ciljeve, zadatke i sadržaje odgoja. Odgojem se formira slobodna, skladna i stvaralačka osobnost. Postoji više vrsta odgoja kao što su, na primjer, društveni i moralni odgoj, tjelesni, radno-tehnički odgoj, estetski, ekološki i stvaralački, no obiteljski odgoj je prvi i najvažniji odgoj koji osoba dobiva te prediktor za sve ostale vrste odgoja (Stevanović, 2000).

2.2.1. Odgojna zapuštenost

Ukoliko se ne poduzmu koraci i naponi potrebni za odgoj djeteta, tada dolazi do odgojne zapuštenosti djeteta (Singer, Mikšaj-Todorović, Poldrugač, 1985; prema Ajduk i Ferić, 2002). Prije nekoliko desetljeća odgojna zapuštenost bila je karakteristična u obiteljima nižih životnih standarda, no danas zahvaća i obitelji sa visokim standardom (Stevanović, 2000). Kod djece koja su odgojno zapuštena i ne odrastaju u poticajnoj okolini može doći do ispodprosječnog intelektualnog funkcioniranja. Zapuštena djeca često imaju nedovoljno razvijen govor i siromašan rječnik (Ajduk i Ferić, 2002). Djeca koja su odgojno zapuštena češće bježe od škole, izostaju iz nastave, imaju lošiji školski uspjeh te su sklona krađama (Stevanović,

2000). Nemaju razvijeni osjećaj povjerenja, pripadnosti, niti emocionalne privrženosti (Buljan Flander i Karlović, 2004).

2.2.2. Odgojna sredstva

Prema Stevanović (2000) postoje 7 glavnih odgojnih sredstva a to su:

Navikavanje, koje se stječe ponavljanjem neke odgojne radnje na isti način. Da bi se neka navika usvojila mora biti provedena dobrovoljno i svjesno.

Primjer mala djeca promatraju i usvajaju načine na koji se ponašaju njihovi roditelji i stariji članovi obitelji te u njima vide primjer i uzor ponašanja. Od velike je važnosti da odrasli budu pozitivan primjer djeci jer njihovi postupci utječu na djecu.

Nadzor kojim se nastoji sačuvati djecu od moguće opasnosti (bilo u psihičkom, fizičkom ili nekom drugom pogledu). Nadzor kao odgojno sredstvo je važno u ranom djetinjstvu, kada dijete još nije sposobno samostalno uviđati potencijalne opasnosti. Kako dijete odrasta tako bi nadzor trebao biti sve manji, u suprotnom bi mogao imati i negativne posljedice

Zapovijed i zabrana su odgojna sredstva koja bi trebalo svesti na najmanju mjeru. Mogu biti pozitivna ukoliko se pravilno koriste to jest samo kada ih je nužno provesti.

Podučavanje kao odgojno sredstvo je poželjno ali u umjerenj količini. Treba biti kratko i jasno te primjereno dječjoj dobi.

Pohvale i nagrade imaju jak utjecaj na mlađu djecu. Dijete pohvalu i nagradu shvaća kao znak za odobravanje nekog njegovog postupka, stoga je važno da pohvalu uputimo djetetu u trenutku kada ju je zaslužio. Pohvale su djeci poticaj da nastave sa poželjnim ponašanjem, no nije ih dobro prečesto koristiti jer tada gube na svojoj vrijednosti. Bitno je da se nagrade ne obećaju unaprijed jer to dovodi do toga da djeca rade nešto što se od njih očekuje samo radi nagrade.

Kazne su suprotnog značenja od pohvala i nagrada. One se u odgoju koriste kada se želi spriječiti dijete od nekog neželjenog postupka. Kazne ne bi smjele biti u smislu tjelesnog kažnjavanja djece nego bi trebalo koristiti opomene kao jedna od vrsti kazne.

2.3. Definicija i razvoj stilova roditeljskog odgoja

„Stilovi odgoja su kombinacija roditeljskih ponašanja koja se pojavljuju u velikom broju situacija, stvarajući trajnu odgojnu klimu.“ (Berk, 2015, str. 265).

Postoji nekoliko različitih klasifikacija roditeljskih stilova, najčešće proučavana je ona Diane Baumrind iz 1967. godine. Autorica, kao najvažniji element roditeljske funkcije, navodi roditeljski nadzor to jest kontrolu te na temelju toga definira tri stila roditeljskoga odgoja, a to su: autoritaran/strogi, autoritativan/demokratski/dosljedan i permisivni/popustljiv (Baumrind 1967; prema Čudina-Obradović, Obradović, 2006).

Proširena klasifikacija roditeljskih stilova odgoja uključuje emocionalnost i kontrolu kao dvije ključne dimenzije koje čine roditeljstvo. Emocionalnost varira od odbijanja i hladnoće naspram djeteta do prihvaćanja i topline prema djetetu. Kontrola može varirati od slabe do čvrste roditeljske kontrole nad dječjim ponašanjem (Maccoby i Martin, 1983; prema Brajša-Žganec, 2003). Maccoby i Martin izveli su klasifikaciju roditeljskih stilova iz upravo navedenih dimenzija pa tako navode četiri stilova roditeljskog odgoja: autoritativni, autoritarni/autokratski, permisivni/popustljiv i indiferentni/zanemarujući (Maccoby i Martin, 1983, Schaffer, 2000; prema Brajša-Žganec, 2003).

Navedena četiri stila roditeljskog odgoja dodatno su dopunili autori Steinberg, Elmen i Mounts (1989; prema Čudina-Obradović, Obradović, 2006) dimenzijom roditeljska potpora autonomiji. Ona podrazumijeva poticanje djeteta da bude neovisno i samostalno u odlučivanju.

2.3.1. Autoritativni stil odgoja

Autoritativni stil odgoja predstavlja najuspješniji pristup odgoju djeteta. On podrazumijeva visoko prihvaćanje djeteta i veliku uključenost u djetetov život. Koriste se tehnike kontrole koje su prilagođene djetetu i primjereno davanje autonomije na način da se dopušta djeci da donose odluke u onim područjima u kojima su spremna donositi odluke. Autoritativni roditelji se mogu okarakterizirati kao topli i pažljivi naspram svog djeteta, osjetljivi na njegove potrebe te spremni graditi ugodne i emocionalno ispunjavajuće odnose sa svojim djetetom (Kuczynski i Lollis, 2002; Russell, Mize i Bissaker, 2004; prema Berk, 2015). Oni provode čvrstu, ali razumnu kontrolu tako što daju jasne razloge za svoja očekivanja te inzistiraju na odgovarajućoj zrelosti u ponašanju. Trenutke discipliniranja koriste kao „trenutke za učenje“ kako bi potaknuli razvoj djetetove samoregulacije. Shvaćaju važnost komunikacije pa djecu potiču da izražavaju svoje misli, želje i emocije. Ukoliko dođe do ne slaganja između roditelja i djeteta, autoritativni roditelji omogućuju zajedničko donošenje odluka kada je to moguće. Spremni su se prilagoditi perspektivi djeteta pa samim time povećavaju vjerojatnost da će kasnije dijete uvažiti njihovu perspektivu u trenucima kada je poslušnost bitna (Kuczynski i Lollis, 2002; Russell, Mize i Bissaker, 2004; sve prema Berk, 2015). Roditeljsko ponašanje je ograničavajuće i odgovorno, no s puno razumijevanja i emocionalne topline prema djeci (Baumrind 1971; prema Brajša-Žganec, 2003). Autoritativan stil odgoja se naziva i demokratski ili dosljedan, njegov glavni odgojni cilj jest razvoj djetetove kreativnosti, radoznalosti, sreće, motivacije i samostalnosti. Autoritativni roditelji se prema djetetu odnose kao savjetnici, a ne nadzornici (Čudina-Obradović, Obradović, 2006).

Djeca odgajana autoritativnim stilom odgoja obično su, tijekom djetinjstva, razdoblja adolescencije, ali i kasnije, optimistično raspoložena, imaju razvijenu samokontrolu, ustrajna u nekom zadatku, suradljiva, imaju visoko samopoštovanje, osjetljiva na roditeljska gledišta, socijalno i moralno su zrela te ostvaruju povoljan školski uspjeh (Amato i Fowlr, 2002; Aunola, Stattin i Nurmi, 2000; Gonzalez i Woltres, 2006; Mackey, Arnold i Pratt, 2001; Milevsky i sur., 2007; Steinberg, Darling i Fletcher, 1995; sve prema Berk, 2015). Također, razvijaju socijalnu kompetenciju pa sklapaju dobra prijateljstva (Baumrind, 1991; prema Brajša-Žganec,

2003). Spontana su i sklona izražavanju svojih emocija i mišljenja (Čudina-Obradović, Obradović, 2006).

2.3.2. Autoritarni stil odgoja

Autoritarni stil odgoja ima obilježje niskog prihvaćanja djeteta i niske uključenosti roditelja u djetetov život. Karakterizira ga visoka prisilna kontrola i nisko davanje autonomije. Autoritarni roditelji se zbog svojih postupaka, poput omalovažavanja djeteta, rugajući mu se ili kritizirajući ga, čine hladni i odbacujući. Kontrolu nad djetetom postižu vikanjem, kritiziranjem, naređivanjem i prijetnjama. Donose odluke i odlučuju umjesto svog djeteta, a od djeteta očekuju potpunu poslušnost (Berk, 2015). Autoritarni roditelji zahtijevaju disciplinu i prilagođavanje njihovim vrijednostima (Baumrind, 1971; prema Brajša-Žganec, 2003). S obzirom da od djece zahtijevaju da naprave sve što se od njih traži, bez ikakvog prigovora, često osim direktne kontrole koriste i takozvanu psihološku kontrolu. Ona se očituje u uskraćivanju ljubavi i emocija od strane roditelja ukoliko nisu zadovoljni s djetetovom poslušnosti. Također, u psihološku se kontrolu ubraja prekidanje djeteta i kritiziranje neke njegove ideje, odluke ili izbora. Ukoliko se dijete pobuni ili ne učini ono što se od njega traži roditelji nerijetko koriste primjenu sile i kazne (Berk, 2015). Autoritarni, ili kako ga neki autori još nazivaju, autokratski roditeljski stil, čini spoj čvrste kontrole i emocionalne hladnoće (Maccoby i Martin, 1983; Schaffer, 2000; sve prema Brajša-Žganec, 2003). Obilježava ga strog pristup djetetu, beskompromisan je, ne dopušta djetetu da preuzme inicijativu ili izrazi svoje (drugačije) mišljenje (Stevanović, 2000).

Djeca odgajana ovim stilom odgoja često su anksiozna, nesretna te niskog samopoštovanja i samopouzdanja. Baš kao i njihovi roditelji i djeca pribjegavaju sili kada ne dobiju nešto što žele, u situacijama kada su frustrirana često su i neprijateljski nastrojena te može doći do agresivnog ponašanja (Berk, 2015). Osim toga, Čudina-Obradović i Obradović (2006) navode kako su djeca odgajana u okolnostima dominantno autoritarnog roditeljskog stila povučena, nevesela, bojažljiva i razdražljiva uz čestu pojavu promjene raspoloženja.

2.3.3. Permisivni stil odgoja

Za razliku od autoritarnog stila odgoja koji zahtjeva veliku kontrolu i poslušnost djece, permisivni stil odgoja je odgojni stil u kojem roditelji koriste premalo kontrole, drugim riječima pretjerano su popustljivi. Permisivne roditelje karakterizira topao pristup djeci no oni prerano dopuštaju djeci da donose odluke za sebe (Oyserman i sur., 2005; prema Berk, 2015). Ovo je stil odgoja u kojem roditelji prihvaćaju djecu, ali ne postavljaju nikakva ograničenja (Baumrind, 1971; prema Brajša-Žganec, 2003). Permisivni roditelji ispunjavaju svaki djetetov zahtjev, no kako navode Čudina-Obradović i Obradović (2006), ovakva količina slobode u dječjoj dobi stvara nesigurnost i nije primjerena za malu djecu.

Jednako kao i djeca odgajana s prevelikom razinom kontrole i ova djeca su također pretjerano zahtjevna te ovisna o odraslima. Osim toga, nisu ustrajna u zadacima, što dovodi do lošeg školskog uspjeha i sklona su antisocijalnom ponašanju (Oyserman i sur., 2005; prema Berk, 2015). Po ponašanju su nekim dijelom slična djeci autoritarnih roditelja; impulzivna su i nezrela (Vasta i sur., 2005).

2.3.4. Neuključeni stil odgoja

Kao što mu i ime govori, neuključeni stil odgoja podrazumijeva nisku razinu uključenosti u djetetov odgoj i nisku razinu prihvaćanja djeteta uz vrlo malo ili nimalo kontrole. Roditelji koji spadaju u ovu skupinu često su oni koji su toliko svladani životnim stresom da zbog toga nemaju energije niti vremena za djecu. Mogu se okarakterizirati kao depresivni i emocionalno neuključeni (Berk, 2015). Neki autori ovaj stil odgoja nazivaju i indiferentnim ili zanemarujućim roditeljskim stilom, a karakterizira ga slaba kontrola i emocionalna hladnoća (Maccoby i Martin, 1983, Schaffer, 2000; prema Brajša-Žganec, 2003). Neuključeni roditelji ne pokazuju zanimanje za svoju djecu te djeci pružaju premalo pažnje i emocionalne podrške (Vasta i sur., 2005).

Djeca na ovaj stil roditeljskog odgoja reaguju neprijateljstvom. Zbog navedenog, djeca ne uspijevaju razviti socijalnu kompetenciju i ne pokazuju uspjeh u školi (Čudina-Obradović, Obradović, 2006).

Tablica 1. Usporedba odgojnih stilova (prema Berk, 2015)

Odgojni stil	Prihvatanje i uključenost	Kontrola	Davanje autonomije
Autoritativni	Topli, pažljivi, strpljivi i osjetljivi na dječje potrebe	Imaju razumne zahtjeve za zrelošću i dosljedno ih provode i objašnjavaju	Dopuštaju djetetu da donosi odluke u skladu sa svojom spremnosti. Potiču dijete da izražava misli, osjećaje i želje. Kad se roditelj i dijete ne slažu, upuštaju se u zajedničko donošenje odluke kad je to moguće
Autoritarni	Hladni, odbacujući, često omalovažavaju dijete	Postavljaju brojne zahtjeve, prisiljavajući na poslušnost vikanjem, naređivanjem i kritiziranjem. Često se upuštaju u psihološku kontrolu, uskraćuju ljubav i zadiru u individualnost djeteta	Donose odluke za dijete. Rijetko slušaju dječje mišljenje
Permisivni	Topli, ali pretjerano popustljivi ili neuključeni	Imaju malo ili nimalo zahtjeva	Dopuštaju djetetu da donosi mnoge odluke prije nego što je za njih spremno
Neuključeni	Emocionalno neuključeni i povučeni	Imaju malo ili nimalo zahtjeva	Ravnodušni su prema djetetovu donošenju odluka i njegovim mišljenjima

2.4. Prednosti autoritativnog stila odgoja

Istraživanjem koje su proveli McCall i suradnici (1973; Vasta i sur., 2005) pokazalo se kako kvocijent inteligencije, pod utjecajem roditeljskog odgoja mijenja. Kod djece koja su bila pod utjecajem strogog kažnjavanja od strane roditelja, te ukoliko roditelji nisu poticali dječji razvoj, došlo je do smanjenja kvocijenta inteligencije. Pozitivne promjene primijećene su kod roditelja koji su djeci pružali poticaj i podršku, posebno u intelektualnom smislu (Vasta i sur., 2005).

Longitudinalnim istraživanjima pokazalo se da se autoritativnim odgojem potiče zrelost i prilagodba djece raznih temperamenata (Hart, Newell i Olsen, 2003; prema Berk, 2015). Berk (2015) navodi kako većina djece autoritativni stil odgoja doživljava kao dobronamjerni roditeljski napor za povećanje dječje kompetencije. Herman, Dornbusch, Herron i Herting (1997; prema Čudina-Obradović, Obradović, 2006) ističu tri dimenzije roditeljskog ponašanja koje dovode do poželjnih razvojnih rezultata u adolescenciji a to su: briga (ljubav), potpora psihološkoj autonomiji (poticanje individualnosti) i regulacija (postavljanje pravila i nadzor) (Čudina-Obradović, Obradović, 2006). Također, u dosad provedenim istraživanjima, dokazano je kako su toplina, potpora i prihvaćanje djeteta uvjet za njegove pozitivne razvojne rezultate (Čudina-Obradović, Obradović, 2006). Baumrind je istraživanjem došla do zaključka kako su djeca autoritativnih roditelja najkompetentnija i najmanje sklona eksperimentiranju s drogama (Baumrind, 1971; prema Ljubetić, 2007).

2.5. Dobro roditeljstvo

Mnogobrojna istraživanja pokazala su kako se dobro roditeljstvo može poistovjetiti sa autoritativnim stilom odgoja (Chen i Kaplan, 2001; prema Čudina-Obradović, Obradović, 2002).

Dobro roditeljstvo do djetetove druge godine života iskazuje se poticanjem zdravog socioemocionalnog razvoja djeteta. Da bi se to postiglo potrebno je koristiti pažljivu, toplu i poticajnu brigu za dijete. Roditelji koji u ovom razdoblju razumiju djetetove potrebe i "poruke" koje im dijete šalje omogućit će djetetu osjećaj sigurnosti. Osjetljivost prema djetetu, suradnja i prihvaćanje djeteta su najvažnije karakteristike roditelja u ovom periodu (Posada i sur. 1999; prema Čudina-Obradović, Obradović, 2002).

Za vrijeme djetetovog predškolskog razdoblja (od 3. do 6. godine života) dobro roditeljstvo teži na razvijanju djetetovih socijalnih vještina, kao što su sklapanje prijateljstva te sposobnost da bude snalažljivo u okolini. Nadzorom i potporom djeteta te postavljanjem jasnih granica, u ozračju ljubavi i topline, pozitivno se djeluje na djetetov razvoj u ovom razdoblju (Čudina-Obradović, Obradović, 2002).

U osnovnoškolskom razdoblju važno je kod djece djelovati na intelektualni razvoj, razvoj unutarnje kontrole, prosocijalne orijentacije, vještine suradnje s vršnjacima, pozitivne slike o samom sebi i samopoštovanju (Martin i Kolbert, 1997; prema Čudina-Obradović, Obradović, 2002).

U razdoblju adolescencije, Chen i Kaplan (2001; prema Čudina-Obradović, Obradović, 2002) predlažu pet činitelja dobrog roditeljstva, a to su: nadzor, komunikacija, iskazivanje međusobnog poštovanja i ljubavi između roditelja i djeteta, uključenost u školsko učenje te disciplina (Chen i Kaplan).

Općenito, dobro roditeljstvo ima pozitivne učinke sve aspekte razvoja djeteta, na njegov emocionalni, socijalni i intelektualni razvoj (Matjasko i Paz, 2005; prema Čudina-Obradović, Obradović, 2006).

3. ZAKLJUČAK

Roditeljstvo je životna uloga koja započinje rođenjem djeteta. Ta uloga obuhvaća odgovornost i brigu spram djeteta, a osim toga sastoji se i od niza aktivnosti i vještina koje se koriste u svrhu odgoja. Roditeljstvo nije monoton i jednoličan proces, već je to proces u kojem sazrijevanjem djeteta dolazi i do sazrijevanja roditeljske uloge s obzirom da se odrastanjem djeteta mijenjaju njegove potrebe pa se prema tome moraju i mijenjati roditeljski postupci. Na taj način roditeljstvo postaje bogatije novim vještinama kao što su adekvatno rješavanje problema, kvalitetna komunikacija, spremnost za pregovaranja i dogovaranja, ali i drugo. Kvaliteta roditeljstva ovisi o mnogo čimbenika, a neki od njih su: dob roditelja, njihova iskustva i odnos s njihovim roditeljima, razina zadovoljstva brakom, stupanj obrazovanja, okolinski čimbenici i drugi.

Uloga roditeljstva dakako obuhvaća i roditeljski odgoj koji predstavlja prvi i najvažniji odgoj koji osoba dobiva. Odgoj se definira kao proces prenošenja iskustva, znanja, navika, moralnih i odgojnih vrijednosti s ciljem formiranja čovjeka kao ljudskog bića. Postoje četiri vrste stilova roditeljskog odgoja, autoritativni, autoritarni, permisivni i zanemarujući, a kao najuspješniji pristup odgoju djeteta smatra se autoritativni s obzirom da obuhvaća visoko prihvaćanje djeteta i veliku uključenost u djetetov život. Roditelji koji koriste takav stil odgoja okarakterizirani su kao topli i pažljivi naspram svog djeteta, osjetljivi na njegove potrebe te spremni graditi ugodne i emocionalno ispunjavajuće odnose sa svojim djetetom, a djeca odgajana tim stilom su optimistična, suradljiva, ustrajna u nekom zadatku, imaju razvijenu samokontrolu i visoko samopoštovanje, socijalno i moralno su zrela te ostvaruju povoljan školski uspjeh.

4. LITERATURA

Ajduk, R., Ferić, M. (2002). Zapušteno dijete u školi. *Kriminologija & socijalna integracija*, 10 (1), 59-72.

Berk, L. E. (2015). *Dječja razvojna psihologija*. Jastrebarsko: Naklada Slap

Berk, L. E. (2008). *Psihologija cjeloživotnog razvoja*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Bognar, B. (2015). Čovjek i odgoj. *Metodički ogledi : časopis za filozofiju odgoja*, 22 (2), 9-37

Brajša-Žganec, A. (2003). *Dijete i obitelj: emocionalni i socijalni razvoj*. Jastrebarsko: Naklada Slap

Buljan Flander, G., Karlović, A. (2004). *Odgajam li dobro svoje dijete?: savjeti za roditelje*. Zagreb: Marko M. usluge d.o.o.

Čudina-Obradović, M., Obradović, J. (2002.) Potpora roditeljstvu: izazovi i mogućnosti. *Revija za socijalnu politiku*, 10 (1), 45-68.

Čudina-Obradović, M., Obradović, J. (2006). *Psihologija braka i obitelji*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga

Darling, N. (1999). Parenting Style and Its Correlates. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/255621281_Parenting_Style_and_Its_Correlates

[Pristupljeno: 01.09.2019.]

Lacković-Grgin, K. (2011). Doživljaj i praksa roditeljstva u različitim životnim razdobljima. *Društvena istraživanja : časopis za opća društvena pitanja*, 20 (4), 1063-1083.

Ljubetić, M. (2007). *Biti kompetentan roditelj*. Zagreb: Mali profesor

Mrnjavac, A. (2014). Utjecaj jednoroditeljske obitelji na emocionalne i ponašajne probleme djece predškolske dobi. *Školski vjesnik : časopis za pedagogijsku teoriju i praksu*, 63 (3), 433-452.

Pascoletti, C. (2015). *Put do dobrog roditelja*. Zagreb: Trsat d.o.o.

Pernar, M. (2010). Roditeljstvo. *Medicina Fluminensis : Medicina Fluminensis*, 46 (3), 255-260.

Raboteg-Šarić, Z., Pećnik, N (2006). Bračni status, financijske poteškoće i socijalna podrška kao odrednice roditeljske depresivnosti i odgojnih postupaka. *Društvena istraživanja : časopis za opća društvena pitanja*, 15 (6), 961-985.

Raboteg-Šarić, Z., Pećnik, N (2009). Stavovi prema samohranom roditeljstvu. *Revija za socijalnu politiku*, 17 (1), 5-25.

Stevanović, M. (2000). *Obiteljska pedagogija*. Varaždinske Toplice: Nakladnička kuća Tonimir

Vasta, R., Haith, M.M., Miller, S.A. (2005). *Dječja psihologija*. Jastrebarsko: Naklada Slap

Izjava o samostalnoj izradi rada

Ja, Darija Novak, izjavljujem da sam ovaj završni rad na temu *Stilovi roditeljstva*, izradila samostalno pomoću vlastitog znanja, stručne literature i uz pomoć mentorice.